

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נזיר דף י"א

- (א) מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר- ולכאור' יהי' משמע ממתני' כדעת רבנן דלעיל (ג:) דס"ל דנזיר מחרצנים הוא נזיר גמור, ודלא כשי' ר"ש שם. וכ"כ התוס' יו"ט והתפארת ישראל על המשנה. אבל הרא"ש כ' דמתני' אפי' כר"ש, דכיון דלא הזכיר להדיא יין, א"כ לא גרע מידות נזירות [וצ"ע בדיוק כוונתו, הרי לכאור' אי"ז חצי לשון אלא לשון גמור, ומה שייך זה לפרשה דידות]. וע"ע בתוס' נזיר שהביא מהתורות נזיר דדייק דתוס' ג"כ ס"ל כן, דכ' תוס' דהריני נזיר ממנו היינו נזיר הוא מן הכוס. וביאר התור"נ דכוונת תוס' להדגיש דממנו היינו מן הכוס (דהיינו בתורת נדר), דאם הי' כוונתו ליין (דהיינו, להיות נזיר לענין יין), אז לא יהי' נזיר לשי' ר"ש.
- (ב) מעשה באשה אחת... אמרו חכמים וכו'- ביאר תוס', דלא נאסרה אלא באותו כוס בלבד. והעיר הקרן אורה, הא לעיל גבי נזיר מן הגרוגרות משמע דלא הוי נדור כלל לשי' ת"ק, ולא אמרי' דעכ"פ נדר הוא, ומ"ש כאן דאמרי' דנדר הוא. ותי' דדוקא גבי גרוגרות, דלא שייכא בנזירות כלל, הוא דגם נדר לא הוי, אבל בכוס יין, דשייכא בנזירות, אלא דאמדינן דעתה דלא נתכוונה אלא לאסור עצמה ממנו, שפיר חל האיסור אפי' בלשון נזירות. ועוד תי' התוס' נזיר בשם התפארת ציון דהתם הטעמא הוא משום דלא נדר כדרך הנודרים. אבל הכא, הגם שלא נדר כדרך הנודרים, אפשר לומר דלשיכור שאין לו עצה להנצל שלא יתנו לו כוס אחר אם לא שידור מזה הכוס בלשון נזירות, נעשה לו דרכו בכך, והלכך חשיב כדרך הנודרים.
- (ג) שהיתה שיכורה- כ' הפיה"מ להרמב"ם, "ומה שאנו אומרים שהוא כשכור, שלא נשתקע בשכרות ולא הגיע לשכרותו של לוט, שכל מעשיו ודבריו קיימין, ונענש על כל מה שהוא עושה ממה שראוי לו מן העונש כמו הבריאים, וכו'". אבל כ' הרש"ש לפרש מתני' באור"א, דהיינו דמה דאמרי' שיכורה ושיכור במתני', אין הביאור דעכשיו הם שכורים, אלא הם שמות תוארים, למי שמשחקעים ברוב ימיהם בשכרות, אבל עתה אינם שיכורים כלל, ולהכי אמרי' שלא נתכוונו לנזירות כיון דרגילי ביין, אלא לכוס זה בלבד, שיהא עליהם כקרבן. ומדברי הרש"ש מבואר דמה שאינו נזיר, היינו משום דכיון דשכור הוא, ע"כ אין כוונתו להיות נזיר. אבל מתוס' משמע דמה שאינו נזיר, היינו משום דבאופן זה סברא יותר לומר דכוונתה רק לאסור כוס זה של יין, כדי לדחות אותן המפצירין עליה לשתות טפי.
- (ד) ע"מ שאני שותה יין ומטמא למתים- כ' השו"ת בנין ציון (ס' פ"א) דלכאור' צריך דוקא ב' דברים, דאם הי' מתנה רק שיהי' מטמא למתים, הרי אי"ז מתנה ע"מ שכ' בתורה, שהרי שייך נזירות כזה, דהיינו נזירות שמשון, ולכן תמה על הרמב"ם דמשמע דאפי' אם התנה מא' הוי מעמשכב"ת [אבל לכאור' ק"ק, דלכאור' מוכח במתני' דאף בא', דהיינו מי שסבר שיתירו לו חכמים מפני שהוא קובר מתים, ואולי תלוי במהו הביאור בספא זו, וכמבואר בסוגיא, וצ"ע]. וכ' דלכאור' אה"נ, אם הי' מקבל עליו נזירות ע"מ שיטמא למתים, והי' מכוון לנזירות שמשון, שפיר מהני תנאו. אבל היכא דמכוון להיות נזיר סתם, אז באמת הרי הוא מעמשכב"ת, ולכן לא מהני נזירותו.
- (ה) יודע אני שיש נזירות אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין... ור"ש מתיר- ולכאור' יש לעי', הא בשעת מעשה אמר רק הריני נזיר, איך יכול לבוא עכשיו ולומר שלא הי' כוונתו ליין או לטומאת מתים, לימא דהוי דברים שבלב ואינם דברים. ועוד, הרי למה נאמן לומר כן, אם בשעת מעשה לא אמר כלום (וע' בקרן אורה שכ' דבאמת בבבא זו יש חידוש לשי' ר"ש במה שהוא נאמן לומר כן, אבל לא ביאר למה באמת נאמן). וכ' התוס' נזיר דא"ש לפי מש"כ השו"ת הרשב"א (ד', ק"ט) דאם אמר על דעת כן נדרתי נאמן, ואע"פ שהוציא דבריו סתם. ועוד כ' התוס' דלפי מש"כ המהרי"ט דאיכא אומדנא דמוכח שאנו רואים שאינו יכול לחיות בלא יין, או שהוא קובר מתים, א"כ באמת אינו דברים שבלב, שהרי הדברים הם בלבו ובלב כל אדם (ולפי"ז ב' הקר' מיושבים).
- (ו) אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין- פי' תוס', כלומר, שאר הלכות קבלתי עלי. וביאר התוס' נזיר ע"פ התפארת ציון דכוונת תוס' לומר דודאי מי שאינו יודע שום הלכה מהל' נזירות ודאי כשקיבל ע"ע נזירות, הרי הוא נזיר גמור, שהרי דעתו להתנהג כפי מה שאמרו לו חכמים. אבל זה, שיודע שאר ההלכות, הרי הוא גרוע, שלא לא קיבל על דעת חכמים, אלא על דעת עצמו, וא"כ הרי הוא כמי שפרט תגלחת וטומאה ולא הזכיר יין.
- (ז) דהוי מתנה עמש"כ בתורה- הק' תוס', הא נזירות הוי דבר שאי אפשר לעשותו ע"י שליח, והא קיי"ל דדבר שא"א לעשות ע"י שליח גם א"א לעשות בו תנאי, וא"כ למה צריך לבטל התנאי מדין מעמשכב"ת, הרי כל"א היינו תנאי (וע' בגללה"ש שהק' על קו' תוס', מהכ"ת דטעם זה דמילתא דליתא בשליחות וכו') עדיף מטעם מעמשכב"ת, ואדרבה, הא טעם זה דמילתא דליתא בשליחות תלוי במח', והניח בצ"ע). ותי' דאף דמעשה הנזירות גופא א"א ע"י שליח (ומה דא"א ע"י שליח, כ' הביית מאיר [אה"ע ק"כ, ד'] שהוא משום דכתיב מוצא שפתיך תשמור, ומשמע דמצוה שבגופו הוא, וא"כ א"א ע"י שליח. ושוב הביא מבנו דא"א ע"י שליח משום שהנזיר נקרא חוטא, ואין שליח לדבר עבירה), אבל עכ"פ הקרבנות נזירות שייך להביא ע"י שליח, וא"כ שייך המושג של שליחות בנזירות, ושפיר נקרא אפשר ע"י שליח. אגב, כ' מנחת חינוך [שס"ח, י"ד] דלכאור' בנזירות שמשון לא מהני תנאי, לפי מש"כ תוס' דא' בשליחות כיון דא' בקרבנות, שהרי בנזירות שמשון ליכא קרבנות. ועוד כ', דלפי מה שתירצו הראשונים קו' תוס' דמידי דאיתא בשאלה אי' בתנאי, אפי' אם אין שייך שליחות, א"כ בנזירות שמשון דאין שייך שאלה גם אין שייך תנאי. אולם לפי מש"כ האחרונים לתרץ קו' תוס' דאיתא דבור ומבטל דבור, ולכן לא צריך הא דא' בשליחות, א"כ י"ל דה"ה נזירות שמשון אי' בתנאי. ותמה רעק"א (בגליון הש"ס), לפי תירוצן של תוס' אינו מיושב אלא נזירות, אבל לגבי נדרים עדיין ק', איך שייך לעשות תנאי, הרי א"א לעשות התנאי ע"י שליח. וע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם בריש הל' נזירות, שהביא מהגר"ח דבנדרים ונזירות אין הביטול מצד משפטי תנאים, אלא משום דאין כאן "אדם בשבועה", וממילא קו' רעק"א מעיקרא ליתא, דבנדרים ודאי יתבטל המעשה, אבל לא משום דיני תנאים, ולכן אין שום נפק"מ במה דאין שייך לעשות הנדר ע"י שליח. אבל לכאור' לפ"ז לא ק' קו' תוס' בכלל, דהא גם לענין נזירות

לכאור' יש חסרון של האדם בשבועה. וביאר הגרי"ז, דיש לבאר דעדיין שפיר שייך להק' קו' התוס'. והיינו, משום דמאי דאמר' דיש חסרון של האדם בשבועה בנדרים וכו', זהו רק היכא דהנדרון הוא אם לקיים החלות או לא, וא"כ שפיר שייך לעשות תנאי אם לחול הנדר או לא, ואע"פ שאין שייך שליח בנדרים. אבל כאן, שודאי דעתו למיחל החלות, אלא שרוצה לעשות החלות באיזה שינויים, אז אין שום חסרון של האדם בשבועה, שהרי הוא רוצה החלות, וא"כ מה שרוצה לשנות החלות אין שייך אלא ע"י משפטי תנאים (וכמו שמוכרח בגמ' דצריך למשפטי תנאים, מהא דאי' חסרון של מעמשה"כ בתורה), וא"כ שפיר הק' התוס', דמלבד מה שהוא מתנה עמש"כ בתורה, הרי ג"כ א"א לעשות תנאי, כיון שא"א ע"י שליח. **וע' בחי' ר' מאיר שמחה** דכ' ליישב קו' הגרעק"א, דכיון דנדרים הם איסורי חפצא, דהיינו דשויא הקדש על החפצא, וקונם כללי יש לו פדיון וגם יש מעילה בקונמות, א"כ כיון שמצינו בהקדש ששייך שליחות, א"כ י"ל דגם שייך להתנות על נדרים. **וע"ע ברבמ"ן בב"ב** (קכו: בתוך ד"ה הרי) שכ' שיי"א לתרץ קו' זו של תוס' ד"כ גמרי' מתנאי ב"ג וב"ר, הנ"מ כיוצא בו, שהוא תנאי שבין אדם לחבירו, אבל תנאי שבינו לבין עצמו, בכל ענין הוי תנאי... ואחרים אומרים, נזיר נמי משכחת לה ע"י שליח, שאומר אדם לחבירו הריני נזיר על דעתך, וכל זמן שתמצא דתירני בנזיר... [ולכאור' זהו ח"י גדול, דאין שייך לדיני שליחות כלל, אלא דשייך שיהול ע"י אדם אחר. ועכ"פ, לפי תירוצו הראשון ודאי מיושב גם הקו' מנדרים, ולכאור' י"ל דגם בתי' של אחרים כן, ויש לע' בזה]. **וע"ע בשטמ"ק** בשם ר' עזריאל שתי' דמה דאמר' דצריך שיהי' המעשה יכול לחול ע"י שליח, זהו רק במעשה בידים, כמו חליצה או מעשה קנין, דהתם אם א"א לעשות המעשה ע"י שליח, זהו גילוי דאלים המעשה, וא"כ אפי' לא נתקיים התנאי, אין מעשה אלים זה יכול להתבטל. אבל נדר ונזירות, דאין צריך מעשה בידים, אלא שיוהר וישמור מעצמו, אז לא אלים כ"כ שיתקיים המעשה אם לא נתקיים התנאי, וא"כ בכה"ג לא בעינן שיהי' יכול להעשות ע"י שליח [ולא ביאר אם זהו רק לגבי דין זה דצריך להיות יכולה לעשות ע"י שליח, או אם אפי' משפטי תנאים אחרים אין צריך בנדרים ובנזירות, וע"ע בזה].

(ח) **האי על מנת כחוץ דמי- ביאר הקובץ שעורים** (כתובות קעב), דהחילוק בין ע"מ זה, דהיינו חוץ, ובין סתם על מנת, היינו "דבאומר חוץ לא היתה קבלת הנזירות קבלה שלימה [ולכן אף אם אין שייך לחול עם השויר, גם אין שייך לחול בלא השויר, שהרי מעולם לא עשה מעשה גמור של נזירות], אבל במתנה על מנת שאהא מותר ביין, קבלת הנזירות מצד עצמה היא קבלה שלימה, אלא שהתנאי יגרום שיהא מותר ביין, ואילו יסתלק התנאי יהא נזיר בכל, משו"ה הוא נזיר גם אליבא דר"ש ותנאי בטל, שהתנה ע"מ שכ' בתורה".

(ט) **האי ע"מ כחוץ דמי- הק' תוס', מ"ט לא אמרי' הכי גם באומר ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה, לימא דהאומר ע"מ הוא כאומר חוץ. ותי' דגם אם הי' אומר חוץ הי' חל הקידושין לגמרי, דכיון דאמר הר"א מקודשת, מקודשת היא, וכי אמר חוץ משאר כסות ועונה, לאו מידי קאמר. משא"כ בנזירות, ילפינן מקרא דצריך שיזיר מכולן. ומשמע דכוונתו דבנזירות יש גזה"כ דצריך לקבל עליו כל הדינים, ואם לאו אין הנזירות חל, משא"כ בקידושין דאין דין כזה, ואם עשה מעשה קידושין, ממילא כל הדינים חלים, אלא דאם הי' משתמש בפרשת תנאים, הי' יכול לשנות החלות, אם לא הי' דין דמתנה עמש"כ בתורה תנאו בטל. **וע' בקובץ שעורים** (כתובות קעד) שהק' מ"ש מגירושין, דאם רוצה לעשות גט לחצאין, לא חל כלל, משא"כ בקידושין דחל לגמרי. ותי' דהתם הרי צריך היתר הבעל, ואם הבעל לא התירה לכ"ע, הרי אינה מותרת כלל, שהרי אין גט לחצאין. משא"כ כאן, דהחייבים של שאר וכו' באים ממילא [ולכאור' הביאור הוא דגט הרי הוא כנזירות, דבגט צריך היתר הבעל בפועל לכ"ע, וכמו דנזירות צריך קבלת הנזיר בכל הדינים בפועל, ואינם חלים ממילא].**

(י) **לרבנן דאמרי דאפי' לא נזר אלא מאחת מהן הוי נזיר, כי מתשיל מחדא מינייהו, אשתרי- פי' תוס', כמו דאמר' בנדרים דהיכא דהותר מקצת הנדר הותר כולו, ואפי' למ"ד התם דלא הותר כולו, היינו משום דנדר או שבועה הוא, אבל הכא, כיון דמתחלה הוי עלי' נזירות באחד, ה"נ בסוף נזירות. ופי' התפארת ציון, דכוונת תוס' לבאר דמה דאמר' בנדרים דנדר שהותר מקצתו הותר כולו, היינו משום דכל הנדר כחד חשיב, ולכן כיון שהותר מקצתו הותר כולו. ומה דאי' חולקים שם, היינו משום דס"ל דלא אמרי' דכל הנדר כחד חשיב, אלא דכל חלק של הנדר חשיב חלק אחר. אבל בנזירות אינו כן, לרבנן דס"ל דכיון שקיבל עליו דין א' מהנזירות חלה כולו, היינו משום דס"ל דכל הנזירות כחדא חשיב, וא"כ, בזה י"ל דכ"ע מודו דכיון דהותר מקצתו יש להתיר כולו. משא"כ לשי' ר' שמעון, דס"ל דנזירות דומה כאילו פרט הנדר על כל דבר בפרט, אז י"ל דגם בזה כ"ע מודו דלא ניתר הא' ע"י היתרו של השני, שכן כ"א הוי כמו נדר בפנ"ע, וא"כ שפיר אמרי' דאף אם ניתר חלק א' של הנזירות, לא אמרי' דכל הנזירות הותר.**

(יא) **ואי משום ועלי, מאי קאמר, ועלי בהאי מילתא- פי' תוס', דהיינו דגם "ועלי" הוא קבלת כל מה שאמר חבירו, ודרך בנ"א לכפול דבריהם. והק' בשטמ"ק בשם הרא"ש, א"כ למה הוסיף לומר "לגלח", הא אמירת ועלי קאי על כל מה שאמר חבירו, והניח בקו'. וע' בר' פרץ, ומשמע דכוונתו לפרש דואני קאי על כולו, ומה שאמר ועלי לגלח, היינו שבא לפרש דמה שאמר ואני, היינו גם לענין הגילוח [כ"נ בכוונתו, וע"ע].**